

Nagy Attila Tibor

A hollandiai választások

Míg itthon a magyar liberalizmust képviselő SZDSZ már a választások előtt összeomlott, addig a holland liberálisok nemrég választást nyertek. Hogyan voltak ők képesek erre a teljesítményre, miközben nálunk a liberalizmus továbbra is szitokszó?

A 2010. június 9-én Hollandiában megtartott és a Balkanende vezette kormánykoalíció februári felbomlása miatt előrehozott parlamenti választás alapjaiban nem változtatta meg az ottani pártrendszer 1970-80-as években kialakult sajátosságát, hogy 7-9 párt alkotja a törvényhozást, ebből adódóan nincs domináns párt a politikai erőterben – igaz ez az arányos listás választási rendszernek is köszönhető a társadalom sokszínű politikai tagoltsága mellett. Az első helyezett párt a szavazatok, illetve a mandátumok 20%-ának megszerzésére volt képes — a második világháború után a Kereszténydemokrata Tömörülés (CDA) érte el a legjobb választási eredményt 1989-es 35%-os teljesítményével, de persze ez sem jelentett abszolút többséget a 150 tagú második kamarában.

Erőviszony-eltolódás természetesen történt, és több érdekes dologra is érdemes ehelyütt rámutatni. *Hollandia történetében először egy liberális párt, a Szabadság és Demokrácia Néppártja (VVD) szerezte meg a legtöbb mandátumot*, míg a jobbközép CDA történetének súlyosabb veresége maga alá temette Jan Peter Balkenende miniszterelnök politikai pályafutását. Megőrizte pozícióit a szociáldemokrata beállítottságú Munkapárt (PvdA), megduplázta képviselői helyeinek számát az iszlámellenes nézeteket valló szélsőjobboldali Geert Wilders vezette Szabadságpárt. Az elemzés a választás fent leírt érdekességeire összpontosít, emellett rámutat a holland választásnak magyar politikai pártrendszerre is érintő tanulságára is.

A választási eredmények

A képviselői helyek megoszlása a következő:

Párt	Mandátumszám (az előző választáshoz képest)
Szabadság és Demokrácia Néppártja (VVD) Jobbközép, konzervatív-liberális 	31 (+9)
Munkapárt (PvdA) Szociáldemokrata, balközép 	30(-3)
Szabadságpárt (PVV) Szélsőjobboldali, nemzeti-konzervatív 	24(+15)
Kereszténydemokrata Tömörülés (CDA) Jobbközép 	21(-20)
Szocialista Párt (SP) Szocialista 	15(-10)
Demokraták '66 (D'66) Szociálliberális 	10(+7)
Zöld Baloldal (GL) 	10(+3)
Keresztény Unió (CU) Keresztényszociális, protestáns 	5(-1)
Egyéb (Reformátusok pártja, állatvédők)	4
Összesen	150

A táblázatból látszik, hogy a meglehetősen tarka képet mutató jobboldalhoz sorolható pártok (VVD, PVV, CDA, CU, Reformátusok) 83 mandátummal rendelkeznek, a 2006-os választások idején ez 80 volt. Hollandiában azonban nincs éles választóvonal baloldal és jobboldal között. A politikailag releváns törésvonalak ugyanis nem elsősorban a társadalmi osztályok között húzódtak, hanem a vallási különbözőségek határozták meg a holland politikát az 1960-as évekig. Ezek viszont a modernizációval, az életszínvonal emelkedésével mindinkább háttérbe szorultak. Fontos tudni azt is, hogy az egymástól ideológiailag távol lévő pártok errefelé többnyire hajlandók az egymással való koalíciókötésre. Így pl. a PvdA az 1950-es években együtt kormányozó a jobboldali Forradalomellenes Párttal (AVP) és Katolikus Néppárttal (KVP). Az 1970-es évektől kezdve pedig mindkét liberális párt párt (VVD, D'66) együtt kormányzott hol a Munkapárttal, hol a CDA-val. A holland politikusok tehát már több mint fél évszázada gyakorolhatják az együttműködés, és a konszenzusra való törekvés kultúráját, igaz, ahogy már utaltunk rá, a viszonylag kiegyenlített erőviszonyok miatt rá is kényszerülnek erre a politikai aktorok.

Holland liberális győzelem

A liberális, de valójában jobbközép VVD tehát olyan politikai rendszerben szerezte meg meglehetősen szűk győzelmet, hogy nincsenek áthidalhatatlan frontvonalak a politikai pártok többsége között. A VVD több szabad vegyértékkel is rendelkezik, s ez alkalmassá tette a másfajta ideológiájú pártokkal való együttműködésre. A VVD liberalizmusa nem merev, és a sikeres nyugat-európai liberális pártokhoz (mint az angol liberális-demokraták, vagy a német FDP) hasonlóan igyekszik minél közel maradni a választóihoz.

Pim Fortuyn Listája (LPF) 2002-es sikere, majd Geert Wilders feltűnése arra készítette a VVD-t (is), hogy a korábbiaknál komolyabban vegye a főként iszlámokból álló 1,8 millió fős bevándorlók (a lakosság mintegy 10%-a) problémáját, amely a XXI. század első évtizedében élénken foglalkoztatta a választóközönséget. A párt egykor

befolyásos politikusa, Rita Verdonk bevándorlási miniszter volt az, aki sokat küzdött a holland bevándorlási politika szigorításáért, s kezdeményezte, hogy a bevándorlók töltsenek ki egy integrációs tesztet, amely a holland nyelv és a hollandiai társadalmi-politikai értékek ismeretét vizsgálná, erről 2005-ben törvény is született. Betiltotta a burka viseletét közterületeken, mert biztonsági kockázatot látott abban, hogy a női fejkendővel arcukat eltakarva terroristák merényletet követhetnek el. Ő kimondva-kimondatlanul féltette Hollandia modern politikai-társadalmi rendszerét a mind nagyobb létszámú bevándorló által képviselt más kulturális, szemléletbeli befolyástól, más szóval az iszlám megerősödésétől. Paradoxnak hat, de valójában a liberális politikai értékek (egyének szabadsága, a nők egyéni jogainak védelme) védelmében kívánt kevésbé liberális rendszabályokhoz nyúlni a Hollandiában egyre erősebb iszlám olyan jelenségei ellen, amelyek szerintük éppen ezeket a jogokat veszélyeztetik. A mostani kampányban, folytatva a korábbi politikát, a VVD világossá tette, hogy továbbra is a szigorúbb bevándorlási szabályoknak a híve.

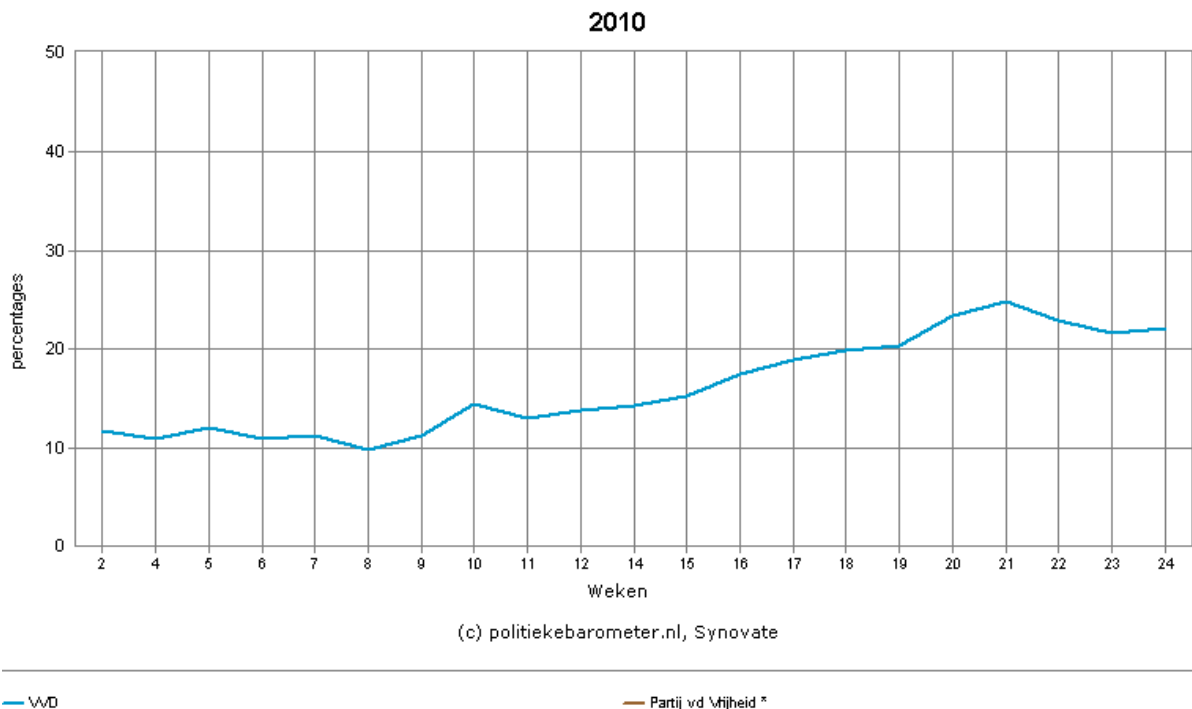
A VVD megerősödését a mostani kampányban azonban elsősorban az segítette, hogy a válság miatt előtérbe kerültek a gazdasági problémák, köztük az ország eladósodottságának mértéke. Balkenende kormányfősége utolsó három és fél évében [az államadósság ugrásszerű emelkedése](#) következett be. 2006-ban még 255 milliárd euró volt az államadósság, mostanra elérte a 389 milliárdot, ez a GDP 65%-át teszi ki. Jó hír ugyanakkor, hogy a munkanélküliség bár emelkedő tendenciát mutatott az elmúlt egy évben, de még így is alatta van az EU országok átlagának. [Az Eurostat adatai szerint](#) az EU-országok átlagában 9.7%-os a munkanélküliség, Hollandiában ezzel szemben csak 4.2%. A szükségesnek tartott akár 30 milliárdos költségvetési kiigazítás szakszerű levezénylésére sok szavazó éppen a VVD-t tartja a legalkalmasabbnak. Ahogy a pártvezető megfogalmazta egy [májusi beszédében](#): „A választások arról szólnak, hogy kire bízzák az emberek, hogy átvezesse Hollandiát a válságon”. Erre ráerősített a pártvezető Mark Rutte gazdasági életből hozott menedzseri tapasztalata. A pártvezető [jól szerepelt a TV vitában](#) is, és tudatosan erősítette pártjának a gazdasághoz értő imidzsét.

A VVD ambíciót erősítette, hogy eddig 23 év kormányzati tapasztalatát is fel tudja mutatni.

A párt a kampányban nem csinált titkot abból, hogy szükségesnek tartja az állam költségvetései kiadásainak visszafogását, a nyugdíjkorhatár 65 évről 67 évre való további emelését. Ezek hangoztatása még kampányidőszakban sem vált ki Hollandiában nagy megütközést (bár vitát persze igen), hiszen egy olyan országról van szó, amely több évszázadra visszanyúló kereskedői mentalitást, a pénzzel való ésszerű gazdálkodás iránti igényt hordoz magával. Dél-európai és főleg kelet- közép európai országokban vagy erős társadalmi ellenállást vált ki ennek a politikának a kormányzati politikává emelése, vagy pedig súlyosan megbüntetik a pártot a szavazók a választásokon, persze korántsem egyforma mértékben, és az sem mindegy, hogy a választóknak éppen milyen életszínvonalból kell lejjebb adniuk.

A képhez hozzátartozik, hogy a VVD hosszú évek óta síkra száll amellelt, hogy az állam az adócsökkentéssel szabadítsa fel a polgárok energiáit, alkotóerejét, hogy az a gazdasági növekedést segítse elő, tehát korántsem csupán megszorító intézkedéseket propagáltak a kampányban. Nem kerülték el a párt figyelmét ugyanakkor a polgárok mindennapjait érintő kérdések sem, így maga a pártvezető Hága egyik kerületében nyomatékosította, hogy a polgárok nagyobb biztonsága érdekében az adott körzetre [több rendőrt kell vezényelni](#).

A VVD különösen a kampány időszakában volt képes a szavazói számát növelni, amit az alábbi grafikon is mutat:

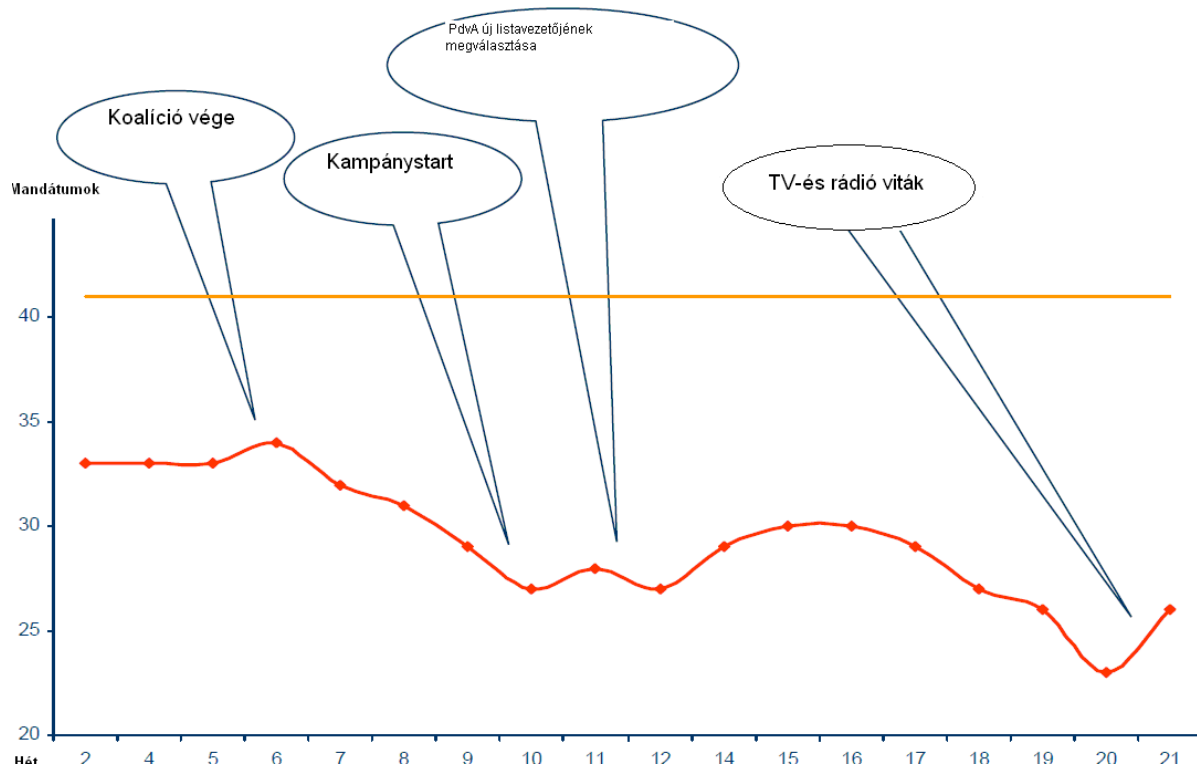
Forrás: <http://www.politiekebarometer.nl>

Balkenende veresége

A CDA mandátumainak csaknem a felét vesztette el a mostani választásokon. A bukás okainak alapos feltárásához még nem áll rendelkezésre minden adat, de néhány tanulságot azonban már most meg lehet fogalmazni.

Az egyik fő ok vitathatatlanul a kormányfő személye, akinek tekintélye, és ezzel párhuzamosan pártjának népszerűsége, ha nem is rohamosan, de egyértelműen csökkenő tendenciát mutatott 2009-ben. Az afganisztáni szerepvállalás kibővítését ellenző PdvA-valvaló 2010. februárban történt szakítás, azaz a kormánykoalíció felbomlása után viszont a CDA népszerűsége zuhanórepülésbe kezdett. Ahogy jött fel a VVD a közvélemény-kutatásokban, úgy gyengült a CDA pozíciója.

A CDA a választási kampányban

Balkenende 2002 óta kormányzott ugyan, de egyetlen ciklusát sem volt képes kitölteni a kormányon belüli ellentétek miatt. A koalíció mostani felbomlása erősítette azt a képzetet, hogy kormányfőként nem rendelkezik elégséges vezetői képességekkel, hogy stabilan működtetni tudja a kormányt. Hollandiának mind az iraki, mind az afganisztáni szerepvállalása erősen vitatott volt a most lezárult ciklusban, Balkenende ezen ügyek melletti kiállása szintén nem javított a helyzeten.

A kampány idején két, a pártot kellemetlenül érintő esemény is történt. Bár Balkenendét a CDA a párt listavezetőjének választotta, akadtak politikusok, akik nyilvánosan megkérdőjelezték a döntés helyességét. A másik kínos ügy egy szexbotrány volt. A választások előtt kevesebb mint egy hónappal az RTL bulvármagazinja kiderítette, hogy a párt tanácsadója és védelmi miniszterhelyettese szerelmi viszonyt folytatott egyik munkatársnőjével, és a felesége emiatt kitette őt a

lakásukból. A kétgyermekes apa, Jack de Vries bocsánatot kért a történetekért, majd gyorsan bejelentette lemondását.

A többi párt

Láthattuk, a kormánykoalíció felbomlásából a CDA került ki sebzettebben, a Munkapárt csak három mandátumot veszített, és a második legerősebb párt maradt. A PdvA a társadalmi szolidaritás megőrzésére koncentrált a kampányban, hangoztatva, hogy a válság idején sem szabad lemondani a szociális, egészségügyi és oktatási ágazatba való befektetésekről. A párt kampányát egy időre megzavarta listavezetőjének magánéleti okokból való váratlan visszavonulása, ám nagyobb hibát nem követett el, így a pártról szóló hírek a párt mondanivalóját, és nem belső ügyeit helyezték előtérbe. A nemzetközi sajtó figyelmét elsősorban a Szabadságpárt (PVV) jó szereplése keltette fel. Geert Wilders pártvezető számára komoly feladat volt 2008, a válság kezdete után, hogyan képes a pártja iránti érdeklődést fenntartani, végül azt a megoldást választotta, hogy továbbra is napirenden tartja az iszlám bevándorlók elleni védekezés szükségességét. A Koránt korábban fasiszta könyvnek tituláló Wilders 2009-ben egy nagy visszhangot kiváltott parlamenti felszólalásában 1000 eurós bírság kiszabását javasolta a burkát viselő nőknek. A párt sajátossága még, hogy kifejezetten Izrael-barát politikát vall. A Szabadságpárt előretörése nem különbözik az eddigi sikeres szélsőjobboldali pártok történetének fő vonásaitól (megszerzik az elégedetlenkedő választók szavazatait, de kormányra nem tudnak jutni), azt azonban jelzi, hogy a holland társadalom jelentős része továbbra is fontosnak tartja a bevándorlókkal való együttélés problémáját.

Kiemelhető még, az emberi jogok és környezetvédelem témakörét középpontba állító D'66 nevű szociálliberális párt szereplése. Alexander Pechthold pártvezető a szakadékról rántotta vissza pártját, amely 2006-ban csak három mandátumot volt képes megszerezni.

Véggövetkeztetés

A holland választások beilleszkednek abba az európai tendenciába, hogy a világot átszelő pénzügyi-gazdasági válságot kezelő kormányok, illetőleg kormányfők a soron következő választások nyomán általában elvesztik a hatalmukat. Görögországban még tavaly búcsút mondtak a hatalomnak az ottani konzervatívok, nemrég ugyanez történt a munkáspárti Gordon Brownnal, a magyar baloldal nemrég szenvedett rendkívül súlyos vereséget. Csehország és Szlovákia vélhetően szintén kormány-, illetve miniszterelnök-váltás előtt áll. Ugyanakkor *a fennálló kapitalista és demokratikus rendszert akár szélsőjobbról, akár szélsőbalról elutasító, vagy nagyon erőteljesen kritizáló pártok az országok politikai rendszerét erőteljes kihívások elé állító válság közepette sem tudnak akkora tért nyerni, hogy reális esélyük legyen a hatalom megszerzésére.* A jövő izgalmas kérdése, hogy az euró körüli nehézségek, az Európa-szerte bevezetett megszorító intézkedések miként érintik az egyes országok politikai rendszerét, képesek lesznek-e megőrizni belső szilárdságukat, vagy pedig a gazdasági gondok hozzájárulnak az amúgy is meglévő politikai válság elmélyítéséhez (lásd Belgium).

A magyar pártrendszer számára pedig az a holland választás egyik tanulsága, hogy *lehetséges a liberalizmussal akár politikai győzelmet is aratni.* Amint láttuk, ehhez azonban a merev doktrinerségtől mentes, következetes politizálás és az embereket foglalkoztató kérdésekre való válaszkérés elengedhetetlen.

Források:

<http://www.politiekebarometer.nl>, (Közvélemény-kutatás, elemzések)